

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

розраховане рівняння регресії потребує уточнення та проведення додаткових розрахунків з виявлення інших показників впливу на результативний показник.

Висновки.

Виявлено прямий та високий ступінь зв'язку між залученням прямих іноземних інвестицій та ВВП України за результатами проведеного кореляційно-регресійного аналізу статистичних даних за період 2002-2012 роки.

Однак необхідно зауважити, що за допомогою кореляційно-регресійного аналізу отримано лише результати оцінки параметрів рівняння регресії, які характерні для даного статистичного спостереження (значень X та Y, наведених у табл. 1), тому перспективами подальших досліджень може стати уточнення рівняння регресії та перевірка гіпотез відносно коефіцієнтів лінійного рівняння регресії з використанням критерію Ст'юдента та Фішера, проведення дисперсійного аналізу, а також аналіз інших факторів, які впливають на ВВП і рівень економічного росту країни в цілому.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Сааджан В.А. Іноземні інвестиції: Аналіз та вплив на економічний розвиток України / В.А. Сааджан, Т.О. Скорик. - http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/econrch/2012_3-4/12svaery.pdf.
2. Бондар І.Р. Проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну на сучасному етапі / І.Р. Бондар // Регіональна економіка. – 2009. – № 4. – С. 62-71.
3. Ліпенцев А. Чинники впливу на залучення іноземних інвестицій у регіони України / А. Ліпенцев, І. Куліш. - http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2010_3/10laviru.pdf.
4. Статистика курсу долара США. - <http://net.dn.ua/money/stat.php?valute=12>.
5. Соціально-економічний розвиток України. – Державна служба статистики України. - <http://www.ukrstat.gov.ua/>

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ

Семкова Л.В., к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансово-економічної безпеки Маріупольського державного університету (Україна)

Семкова Л.В. Стратегічні напрями забезпечення зовнішньоекономічної безпеки країни в умовах інтеграції.

В статті проаналізовано зовнішньоекономічну політику держави, застосування якої на практиці дозволить виробити ефективні управлінські рішення з урахуванням національних інтересів України. Доведено, що реалізація політики імпортозаміщення вимагає поліпшення ділового середовища в цілому за рахунок комплексного запровадження інституційних, регуляторних, преференційних, податкових, митних та інвестиційних заходів. На засадах проведеного аналізу запропоновано підходи до мінімізації загроз зовнішньоекономічній безпеці України, серед яких: нарощування обсягів промислового виробництва; проведення політики імпортозаміщення; розробка Національної програми забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних виробників тощо.

Ключові слова: зовнішньоекономічна безпека, зовнішньоекономічна діяльність, відкритість національної економіки, глобалізація, інтеграція, імпортозаміщення, конкурентоспроможність вітчизняних виробників.

Семкова Л.В. Стратегические направления обеспечения внешнеэкономической безопасности страны в условиях интеграции.

В статье проанализирована внешнеэкономическая политика государства, применение которой на практике позволит выработать эффективные управленческие решения с учетом национальных интересов Украины. Доказано, что реализация политики импортозамещения требует улучшения деловой среды в целом за счет комплексного внедрения институциональных, регуляторных, преференциальных, налоговых, таможенных и инвестиционных мероприятий. На основе проведенного анализа предложены подходы к минимизации угроз внешнеэкономической безопасности Украины, среди которых: наращивание объемов промышленного производства, проведение политики импортозамещения, разработка Национальной программы обеспечения конкурентоспособности отечественных производителей и т.д.

Ключевые слова: внешнеэкономическая безопасность, внешнеэкономическая деятельность, открытость национальной экономики, глобализация, интеграция, импортозамещение, конкурентоспособность отечественных производителей.

Semkova L. Strategic direction to ensure the safety of foreign trade of the country in terms of integration.

The article analyzes the foreign policy of the state, the use of which in practice will allow management to develop effective solutions to the national interests of Ukraine. It is proved that the implementation of the import substitution policy requires improvement of the business environment as a whole by introducing an integrated institutional, regulatory, preferential tax, customs and investment activities. Based on the analysis proposed approaches to minimize the threat of foreign economic security of Ukraine, including: increasing the volume of industrial production, the policy of import substitution, the development of the National Programme for the competitiveness of domestic producers, etc.

Keywords: foreign security trade, openness of the national economy, globalization, integration, import substitution, the competitiveness of domestic producers.

Постановка проблеми та актуальність теми дослідження. Головними перешкодами на сучасному етапі залишаються питання визначення пріоритетного напрямку та міри економічної інтеграції. Ці дуже важливі проблеми намагаються вирішити органи державної влади, організації та науковці. Але при розгляді цих проблем необхідно розуміти, що процеси економічної інтеграції дуже тривалі та не можуть мати вигляд остаточних рекомендацій, бо трансформуються економічні відносини в нашій державі, змінюються й самі структури світового господарства. Тому потрібно чітко розуміти чинники, що впливають на розвиток економічної інтеграції та визначити стратегію державної інтеграційної політики на різні терміни з урахуванням політичних, економічних, правових, соціальних, моральних та інших передумов, як в країні, так і в потенційному інтеграційному середовищі.

Ступінь вивченості проблеми дослідження. Суттєвий внесок у дослідження цієї проблематики зробили представники економічної наукової школи зарубіжних країн. Серед них варто відзначити праці Л.І. Абалкіна, В.В. Барабіна, С.М. Бухвальда, С.Ю. Глазьева, В.С. Загашвілі, В.К. Сенчагова.

Метою дослідження є розробка науково-практичних підходів до мінімізації загроз зовнішньоекономічній безпеці України в умовах сучасних глобальних викликів.

Виклад основного матеріалу. Оцінка стану зовнішньоекономічної безпеки України повинна лягти в основу зовнішньоекономічної політики держави, що дозволить виробити ефективні управлінські рішення з урахуванням національних інтересів.

Відкритість економіки змінює підходи до конкурентної політики. Концепція «відкритих інновацій» дозволяє здійснювати імпортозаміщення та отримувати прибуток від спільного використання результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт та інтелектуальної власності завдяки сполученню відносної новизни позичених інновацій і конкурентних переваг країни.

Імпортозаміщення забезпечує: зменшення ціни товарів за рахунок використання власної сировини і економії транспортних витрат; формування внутрішньої кооперації; підвищення рівня зайнятості. Вивчення структури імпорту та функціонально-вартісний аналіз зарубіжних аналогів дозволяє визначити пріоритети імпортозаміщення. Політика імпортозаміщення спирається на теорію господарського суверенітету. Дослідники проблеми імпортозаміщення вважають, що заміщення імпорту має бути поетапним: на першому етапі – витіснення зарубіжних товарів невисокої якості, надалі – заміна високоякісних товарів. В процесі вибору проектів з імпортозаміщення

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

локальними критеріями мають бути: використання місцевих ресурсів, опанування внутрішнього ринку, створення робочих місць, ефект в суміжних галузях.

Більшість країн починали імпортозаміщення зі складання продукції з імпорتنних комплектуючих, проте дійсний успіх мали ті країни, які поступово створили власне виробництво комплектуючих і готових товарів.

Пріоритети політики імпортозаміщення визначаються за результатами аналізу структури імпорту. Частка промислової продукції вітчизняного виробництва у структурі внутрішнього споживання України скорочується. Так частка промислової вітчизняної продукції скоротилася з 61,2% у 2010 р. до 51,0% в 2011 р., зокрема, частка вітчизняної продукції машинобудування у 2010 р. склала 30,1 %, у 2011 р. – 20,0%. Частка вітчизняної продукції хімічної та нафтохімічної промисловості становила у структурі внутрішнього споживання у 2010 р. – 25,9%, у 2011 р. – 21,8%; харчової промисловості – 89,6% та 85,6% [4]. Продукція цих галузей зазнає дедалі більшого тиску з боку імпорتنних товарів.

Аналіз географічної структури імпорту товарів у 2011 р. засвідчує, що в останні роки склалося від'ємне сальдо у торгівлі з країнами СНД, Європи, Америки, Австралії і Океанії, позитивний баланс утримується у торгівлі з країнами Азії і Африки. Основними партнерами щодо імпорту з СНД лишилися РФ (35,3% нашого імпорту), Білорусь (5,1%), Казахстан (2%). Основними партнерами щодо імпорту з Європи є Німеччина (у 2011 р. 8,3% українського імпорту), Польща (3,9 %), Італія (2,4%), Франція (1,8%). Частка Азії у цій структурі зростає з 13% до 16,1 %. Основними партнерами України щодо імпорту з Азії лишаються КНР (7,6%), Туреччина (1,8%), Республіка Корея (1,5%) [4]. Аналіз свідчить про зменшення частки імпорту з розвинутих країн та збільшення частки імпорту з інших країн, зокрема з Білорусі, Казахстану, КНР. Отже, рівень значної частки імпорتنних товарів є досяжним для України в разі активної реалізації нею політики імпортозаміщення.

Проблема імпортозаміщення актуалізується у зв'язку із зростанням дефіциту зовнішньоторговельного балансу України. Пріоритети імпортозаміщення можна класифікувати по трьох напрямках: заміна імпортованих ресурсів; заміна імпорту товарів широкого вжитку; заміна імпорту товарів виробничого призначення. Курс на імпортозаміщення має бути узгоджений із загальною політикою підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Чинниками імпортозаміщення в енергетиці є використання нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії, збільшення видобутку, виробництво ріднинних палив з вугілля, енергозбереження. Набуває розвитку вітроенергетика. Суттєвий потенціал імпортозаміщення міститься у харчовій промисловості. Пріоритетом імпортозаміщення є запровадження міжнародних стандартів якості і безпечності продуктів. Актуальним є зменшення імпорту цукру, тютюнових виробів, плодо- і овочеконсервної продукції; дитячих і дієтичних продуктів, пальмової олії. Напрямами імпортозаміщення у легкій промисловості є збільшення виробництва текстильного і трикотажного одягу, взуття, обмеження імпорту вживаних товарів, зниження залежності від імпорту сировини, розширення виробництва традиційної для України сировини. У металургійній промисловості слід замінювати імпорту виробів з високоякісної конструкційної сталі, плаского прокату, з корозійностійкої та легваної сталі. Машинобудівні та метизні підприємства імпортують високоякісні, легвані та спеціальні марки сталі, а трубні та металоторгові компанії надають перевагу імпортній металопродукції через її нижчу вартість при вищій якості. Збільшення вітчизняної металопродукції на внутрішньому ринку можливе в разі розвитку будівництва і модернізації міського господарства. Пріоритетом імпортозаміщення у хімічному виробництві є фармацевтика. Під час кризи збільшився продаж вітчизняних ліків. Стратегічними напрямами імпортозаміщення є збільшення виробництва гормональних препаратів та вакцин. У машинобудуванні потенціал імпортозаміщення міститься у виробництві автомобілів, побутової і сільськогосподарської техніки.

Реалізація політики імпортозаміщення вимагає поліпшення ділового середовища в цілому за рахунок комплексного запровадження інституційних, регуляторних, преференційних, податкових, митних та інвестиційних заходів. Інституційні заходи мають передбачати раціоналізацію організаційно-правових форм господарювання, формування замкнених виробничих циклів, концентрацію капіталів і прав на інтелектуальну власність.

Серед регуляторних заходів заслуговують на увагу: зниження транзакційних витрат за рахунок спрощення процедури надання дозволів, відведення ділянок та підключення до інфраструктури. Активним учасником реалізації політики імпортозаміщення необхідно надавати наступні преференції: компенсація відсоткових ставок за кредитами; забезпечення дольової участі держави у реалізації імпортозаміщення на етапі запуску піонерних проєктів.

Заходи в податковій сфері мають передбачати запровадження пільгового оподаткування прибутку, що реінвестується в модернізацію основних фондів; запровадження інвестиційних податкових кредитів через відтермінування сплати податку з нарахуванням складних відсотків за користування цими коштами; вдосконалення спеціальних правових режимів економічної діяльності. Заходи в митній сфері мають передбачати запровадження електронного декларування імпорту товарів; запобігання контрабанді; захист вітчизняного ринку від недобросовісної конкуренції імпорتنних товарів відповідно до міжнародних договорів, угод і правил СОТ; запровадження пільг для проєктів з імпортозаміщення щодо сплати ввізного мита на обладнання, яке не виробляється в Україні. Інвестиційний потенціал може бути збільшений за рахунок накопичувальних форм пенсійного забезпечення, дієвого небанківського інвестування, залучення стратегічних інвесторів до проєктів імпортозаміщення, залучення іноземних інвестицій на засадах передачі технологій (саме такого підходу дотримується КНР в процесі технологічної модернізації промисловості).

Україні в зовнішньоекономічній діяльності особливо слід враховувати географічний фактор. Зокрема, факт надмірної її залежності від Росії, яка є домінуючим постачальником в Україну деяких стратегічних товарів, насамперед критичного імпорту, та споживачем значних обсягів вітчизняної продукції, слід вважати серйозною загрозою національній економічній безпеці.

Те ж саме стосується і необхідності диверсифікації експорту та імпорту. Висока концентрація торгівлі окремими товарами посилює залежність держави від зовнішнього впливу.

Україна залишається енергетично вразливою, незважаючи на наявність істотних викопних і поновлюваних енергетичних ресурсів. Частка імпорту палива в загальній структурі імпорту залишається досить великою (32% в 2012р.), перевищує порогове значення.

Технологічний прогрес, лідерами якого є країни світового авангарду, замикається на них самих, що визначає неможливість подальшої експансії глобальних монополій належними темпами. Для України це означає як можливості для реалізації стратегії запозичення через залучення ІІІ у високотехнологічні галузі реального сектора економіки, так і ризики остаточного закріплення статусу експортера сировини.

Для підвищення енергетико-технологічної складової зовнішньоекономічної безпеки України пропонуємо:

- сприяти залученню інвестицій у сферу надвикористання, нарощуванню обсягів власного видобутку углеводородної сировини;
- проводити впровадження новітніх технологій, устаткування передових технічних розробок для забезпечення ефективного пошуку, розвідки й розробки перспективних малодосліджених родовищ корисних копалин;
- знаходити та розвивати нові джерела енергопостачання, тим самим зменшуючи залежність від імпорتنних поставок паливно-енергетичних ресурсів;
- сприяти залученню інвестицій у високотехнологічні галузі української економіки, що сприятиме зростанню експорту наукомісткої продукції у товарному експорті.

Треба зазначити, що надлишкова світова ліквідність буде шукати сфери застосування на ринках країн, що розвиваються, підвищуються ризики поновлення тенденції залучення спекулятивного капіталу під видом іноземних інвестицій. Доцільне введення адміністративних й економічних обмежень для таких операцій, для присутності іноземного капіталу в стратегічних галузях.

Україна входить у трійку країн СНД (поряд з Російською Федерацією й Казахстаном) по обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку. Це є позитивним чинником, тому що говорить про те, що Україна має великий потенціал розвитку в порівнянні з іншими економіками перехідного типу. Однак це не говорить про те, що Україна стала більш привабливою в очах європейських інвесторів. Як

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

правило, це гроші українських або російських компаній, які реінвестуються в економіку України, минаючи значний фіскальний тиск із боку держави.

Уже багато років існують ті самі бар'єри, які сповільнюють процес залучення прямих іноземних інвестицій в Україну з боку європейських інвесторів. До найбільш вагомих бар'єрів інвестори відносять наступні: корупція, адміністративні бар'єри, а також недосконалість судової й податкової систем.

Пропонуємо ряд заходів у питаннях збільшення інвестування в Україну, серед яких наступні: поліпшення законодавчої бази; становлення й розвиток індустрії прямого інвестування й венчурного капіталу; створення умов для залучення інвестицій на ринках капіталу; реалізація принципів державно-приватного партнерства при реалізації інфраструктурних проєктів; державна підтримка інвестиційних програм, спрямованих на розвиток виробництва, орієнтованих на експорт і заміщення імпорту.

Висновки та пропозиції. За даних умов підходи до мінімізації загроз зовнішньоекономічній безпеці України можуть бути наступні:

1. Нарощування обсягів промислового виробництва, а, відтак, і збільшення обсягів експорту. Попит на металургійну та хімічну продукцію продовжує існувати, тому такий підхід дозволив би, принаймні, зменшити негативне сальдо зовнішньоторговельного балансу.
2. Перевищення імпорту над експортом є результатом, серед іншого, також і високих цін на природний газ. Тому, в короткостроковому періоді необхідно провести роботу, спрямовану на зниження існуючої ціни, що дозволило б уникнути погіршення стану зовнішньоекономічної безпеки. Необхідно знаходити та розвивати нові джерела енергопостачання, тим самим зменшуючи залежність від імпортованих поставок паливно-енергетичних ресурсів.
3. Проведення політики імпортозаміщення.
4. Стан зовнішньоекономічної безпеки держави зумовлюється не тільки зовнішніми, а й значною мірою внутрішніми чинниками, і для його покращення необхідно усунення, перш за все, внутрішніх диспропорцій у виробництві та споживанні.
5. Україні в зовнішньоекономічній діяльності особливо слід враховувати географічний фактор. Зокрема, факт надмірної її залежності від Росії слід вважати серйозною загрозою національній економічній безпеці.
6. Розробка Національної програми забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних виробників, що передбачала б пріоритетність високотехнологічних, наукомістких секторів.
7. Вжиття заходів, спрямованих на істотне збільшення легальних інвестицій іноземних компаній в економіку України.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Григорова-Беренда Л. І. Зовнішньоекономічна безпека: сутність та загрози / Л. І. Григорова-Беренда // Проблеми економіки.- 2010.-№2.- с.39-46
2. Медведкіна Є.О. Оптимізація міжнародних економічних відносин України в контексті забезпечення економічної безпеки / Є.О. Медведкіна // Стратегічні пріоритети.- 2011.-№1.- с.21-27.
3. Муха М.Г. Внешнеэкономическая безопасность Украины: оценка и факторы влияния / М.Г. Муха, А.С. Горда. - [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/161/knp161_40-42.pdf
4. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2013 році: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К. : НІСД, 2013. – 576 с. [Електронний ресурс].- Режим доступа: <http://president.gov.ua/docs/poslannia2013.pdf>
5. Яремко Л. А. Глобалізований регіон та зовнішньоекономічна безпека України: теоретико-методологічний підхід: [Монографія] / Л. А. Яремко. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2007. – 524 с.

БАГАТОПОЛЯРНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Сиволап Л.А., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансово-економічної безпеки Маріупольського державного університету (Україна)

Сиволап Л.А. Багатополярна інтеграція як інструмент забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави.

В статті проведено аналіз рівнів розвитку зовнішньоекономічних відносин України, Росії, Німеччини (країна ЄС), Туреччини. Доведено, що для успішної інтеграції у світову економіку й оптимізації структури зовнішньоекономічних зв'язків важливо визначити шляхи забезпечення позитивної динаміки основних макроекономічних і зовнішньоекономічних показників порівняно з іншими країнами. Розраховано питому вагу провідної країни-партнера у загальному обсязі зовнішньої торгівлі на прикладі обраних країн. Як довів аналіз, треба значно скорочувати поставки з Російської Федерації до України і розширювати асортимент продукції та послуг на експорт з метою зниження порогового значення наявності загрози економічній безпеці України. Зроблено висновок, що у виборі пріоритетних напрямів багатополярної інтеграційної політики слід враховувати фактор значимості національних інтересів і вигод для України.

Ключові слова: зовнішньоекономічна безпека, багатополярна інтеграція, багатополярність, зовнішньоекономічна діяльність, відкритість національної економіки, глобалізація, країна-партнер, зовнішня торгівля.

Сиволап Л.А. Многополярная интеграция как инструмент обеспечения внешнеэкономической безопасности государства.

В статье проведен анализ уровней развития внешнеэкономических отношений Украины, России, Германии (страна ЕС), Турции. Доказано, что для успешной интеграции в мировую экономику и оптимизации структуры внешнеэкономических связей важно определить пути обеспечения положительной динамики основных макроекономических и внешнеэкономических показателей по сравнению с другими странами. Рассчитан удельный вес ведущей страны-партнера в общем объеме внешней торговли на примере выбранных стран. Как доказал анализ, надо значительно сокращать поставки из Российской Федерации в Украину и расширять ассортимент продукции и услуг на экспорт с целью снижения порогового значения наличия угрозы экономической безопасности Украины. Сделан вывод, что в выборе приоритетных направлений многополярной интеграционной политики следует учитывать фактор значимости национальных интересов и выгод для Украины.

Ключевые слова: внешнеэкономическая безопасность, многополярная интеграция, многополярность, внешнеэкономическая деятельность, открытость национальной экономики, глобализация, страна-партнер, внешняя торговля.

Sivolap L. Multipolar integration as a tool for foreign economic security of the state.

The article analyzes the levels of development of external economic relations of Ukraine, Russia, Germany (EU country), Turkey. It is proved that for successful integration into the world economy and optimize the structure of foreign economic relations is important to identify ways to ensure positive dynamics of key macroeconomic and foreign trade indicators in comparison with other countries. Calculated the proportion of leading partner country in total foreign trade on the example of selected countries. As proved by the analysis, it is necessary to significantly reduce the supply from Russia to Ukraine and expand its range of products and services for export in order to reduce the threshold of a threat of economic security of Ukraine. Concluded that in choosing priorities multipolar integration policy should take into account the importance of national interests and benefits for Ukraine.

Keywords: foreign security multipolar integration, multilateralism, trade, openness of the national economy, globalization, partner country, foreign trade.